

Opinnäytetyö (AMK)

Liiketalouden koulutusohjelma

Juridiikka

2017

Juho Kovanen

VAPAUTENSA MENETTÄNEEN LÄÄKEHUOLLON KEHITTÄMISEHDOTUS

– Case: Turun poliisivankila

OPINNÄYTETYÖ (AMK) | TIIVISTELMÄ

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU

Liiketalouden koulutusohjelma | juridiikka

2017 | 41+1

Ohjaaja: Liisa Sippel

Juho Kovanen

VAPAUTENSA MENETTÄNEEN LÄÄKEHUOLLON KEHITTÄMISEHDOTUS

- Case: Turun poliisivankila

Opinnäytetyön tavoitteena oli tuottaa Lounais-Suomen poliisin Turun pääpoliisiaseman poliisivankilalle kehittämisajatuksia lääkehuollon järjestämisestä. Työn teoreettinen osa painottui vapaudenmenetystä, poliisivankilaa ja lääkehuoltoa koskevaan kirjallisuuteen ja lainsäädäntöön. Opinnäytetyön empiirinen osa koostuu kirjoittajan omista kokemuksista ja kyselyistä viiteen eri poliisivankilaan, joten kyseessä oli kvalitatiivinen tutkimusmenetelmä.

Kirjallinen tuotos luovutetaan Lounais-Suomen poliisin Turun pääpoliisiaseman poliisivankilan käyttöön ja hyödynnettäväksi lääkehuollon kehittämissuunnitelmissa. Opinnäytetyössä käytettyä tietoperustaa on kerätty lainsäädännöstä, kirjallisuudesta, kyselyistä, käytännön kokemuksista ja eri internet-lähteistä.

Kyselytulosten perusteella voitiin todeta, että lääkehuolto on järjestetty poliisivankiloissa eri tavoin. Lääkehuoltoa pidettiin jokaisessa vastauksen antaneissa poliisivankiloissa tärkeänä, mutta lääkehuollon toimivuus koettiin osassa vastanneissa yksiköissä sekavana ja arveluttavana, koska osassa poliisivankiloista terveydenhuoltoon kouluttamaton henkilökunta jakoi ja annosteli vapautensa menettäneille lääkkeitä.

Lääkehuolto ongelmineen on ehkä yksi työllistävimmistä päivittäistoimista poliisivankilassa. Lääkehuollon järjestämisen selkiyttämiseksi on yritetty järjestää toimivaa ratkaisua jo useita vuosia ja toimintamallit sekä ohjeistukset ovat muuttuneet useaan kertaan vuosien saatossa. Lääkehuollon haastavuuden kannalta olisi tärkeää, että se saataisiin tasolle, joka olisi selkeä, yksinkertainen ja tehokas.

ASIASANAT:

Lääkehuolto, pakkokeinolaki, pakkokeinot, perustuslainmukaisuus, vapaudenriisto

BACHELOR'S THESIS | ABSTRACT

TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Degree Programme in Business | Jurisprudence

2017 | 41+1

Instructor: Liisa Sippel

Juho Kovanen

DEVELOPMENT SUGGESTIONS FOR THE MEDICAL TREATMENT OF A PERSON HELD IN CUSTODY

- Case: Turku Detention Unit

The purpose of this thesis was to produce development ideas for organising medical treatment at the detention unit of Turku Central Police Station. The theoretical section of the thesis focused on literature and legislation regarding deprivation of liberty as well as detention units and medical treatment. The empirical section consists of the author's personal experiences and inquiries conducted at five different detention units. The qualitative research method was thus applied in this study.

The written output will be submitted to the detention unit of Turku Central Police Station, Southwestern Finland Police Department, for use and application in the development plans for medical treatment. The knowledge basis used has been compiled based on legislation, literature, inquiries, practical experiences and various online sources.

Based on the results of the inquiries, it can be noted that medical treatment has been arranged differently in the detention units. While medical treatment was considered important at all the detention units participating in this study, it was observed by some of the units that the way the treatment had been organised was confusing and caused some doubt. This was due to the fact that in some of the detention units, medications were administered to people held in custody by staff without health care qualifications.

Out of all the daily operations at detention units, medical treatment and related problems are perhaps the ones that demand most work. For a number of years, there have been a lot of attempts to find a functional solution to clarify the organisation of medical treatment, and the used operating models and instructions have been changed several times over the years. Due to the challenging nature of medical treatment, it would be important to achieve a level of treatment where the process would be clear, simple and effective.

KEYWORDS:

Medical treatment, Coercive Measures Act, coercive measure, constitutionality, deprivation of liberty

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	6
2 POLIISIVANKILA	9
2.1 Poliisivankila käsitteenä	9
2.2 Turun poliisivankila	9
2.3 Poliisivankilan henkilökunta	9
3 VAPAUTENSA MENETTÄNEENÄ POLIISIN TILOISSA	11
3.1 Lainsäädännölliset perusteet vapauden menetykselle	11
3.1.1 Poliisilakiperusteinen vapaudenmenetys	14
3.1.2 Rikosperusteinen vapaudenmenetys	15
3.1.3 Vapaudenmenetys ulkomaalaislain perusteella	16
3.1.4 Vapaudenmenetys muuta viranomaistoimenpidettä varten	17
3.2 Vapautensa menettäneiden kohtelu	18
4 LÄÄKEHUOLTO	20
4.1 Oikeus hoitoon ja lääkitykseen	20
4.2 Velvollisuus järjestää terveydenhuoltopalvelut	22
4.3 Lääkehuollon järjestäminen	23
5 LÄÄKEHUOLTO TURUN POLIISIVANKILASSA	25
5.1 Nykytila	25
5.2 Ongelmakohtia	26
5.3 Kyselytulokset viidestä muusta poliisivankilasta.	29
6 KEHITTÄMINEN	33
6.1 Lääkkeiden järjestäminen poliisivankilan asiakkaille	33
6.2 Kustannustehokkuuden parantaminen	36
6.3 Osaamisen varmistaminen	37
7 POHDINTA	38
LÄHTEET	40

LIITTEET

Liite 1. Kysymyksiä liittyen poliisivankilan lääkehuoltoon.

1 JOHDANTO

Opinnäytetyön toimeksiantajana toimii Lounais-Suomen poliisin Turun pääpoliisiaseman poliisivankila. Opinnäytetyön tarkoituksena on tuottaa toimeksiantajalle kehittämis ehdotuksia siitä, miten vapautensa menettäneen lääkehuolto voitaisiin kehittää ja saada se sellaiselle tasolle, että se olisi asiakasturvallinen, yksinkertainen, tehokas ja täyttäisi kaikki lain asettamat vaatimukset.

Aiheen valinta perustui siihen, että kirjoittaja itse on työskennellyt toimeksiantajan alaisuudessa jo useita vuosia ja käytännön kokemuksen perusteella havainnut lääkehuollon olevan yksi niistä toiminnoista, joka erityisesti kaipaisi huomattavan parannuksen. Lääkehuoltoon liittyvät käytännöt ovat monimuotoisia, eikä niissä ole aina johdonmukaisuutta. Myös läheskään kaikki asiakkaat eivät saa yhdenvertaista kohtelua lääkeasioissa. Esimerkiksi osa asiakkaista joutuu odottamaan lääkkeiden saamista kohtuuttoman kauan.

Lisäksi epäselvyydet lääkkeiden jako- ja annosteluvastuussa tuottaa aika-ajoin ylimääräisiä ongelmia ja epävarmuutta. Opinnäytetyössä lääkkeiden jakamisella tarkoitetaan lääkkeen jakamista pakkauksesta dosettiin ja annostelulla tarkoitetaan lääkkeen antamista asiakkaalle. Lääkedosetit ovat joko apteekista tulleita pahvisia kertakäyttödosomeja tai poliisilaitoksen hankkimia muovisia dosetteja. Asiakkaalla olevat useat dosetit ja niistä lääkkeiden annostelu on ajoittain haasteellista. Asiakkaalla voi olla mukana olleita omia lääkkeitä ja poliisin järjestämän lääkärin määräämiä lääkkeitä. Lääkkeet voivat olla useissa eri doseteissa tai jopa samassa dosetissa, jolloin on mahdotonta erottaa asiakkaan omia itse maksamia lääkkeitä, jotka tulee luovuttaa asiakkaalle takaisin tämän poistuessa poliisivankilasta. Lääkehuollon kehittämisen kautta olisi mahdollista saada aikaiseksi kaikkia vapautensa menettäneitä asiakkaita yhdenvertaisesti kohteleva ja kaikille toimijoille selkeä toimintamalli.

Aihe on tärkeä, koska vapautensa menettäneen lääkehuolto on osa lain asettamaa velvoitetta, jossa poliisivankilan henkilökunnan tulee huolehtia asiakkaan säilytysturvallisuudesta. Myös eduskunnan apulaisoikeusasiamies on ottanut kantaa kantelupäätöksissä vapautensa menettäneiden terveydenhuoltoon ja lääkehuoltoon. Lääkehuolto olisi tärkeää saada selkeäksi ja toimivaksi kokonaisuudeksi osana poliisivankilan päivittäistoimintaa, sillä lääkehuoltoon liittyy myös riskejä, jotka

mahdollisesti toteutuessaan saattavat äärimmäisessä tilanteessa johtaa asiakkaan käytöshäiriöön tai siirtämiseen säilytystilan ulkopuoliseen hoitoon tai jopa asiakkaan menehtymiseen.

Aihe on ajankohtainen, koska Varsinais-Suomen poliisi on käynyt lääkehuollon järjestämisestä jo pitkään neuvotteluja Varsinais-Suomen sairaanhoitopiirin kanssa, eikä asiaan ole vielä saatu täysin selkeää ratkaisua. Lääkehuoltoon liittyvät useat eri toimintatavat ja ohjeistukset aiheuttavat myös henkilökunnan keskuudessa epätietoisuutta siitä, miten asiat tulisi hoitaa tai järjestää. Turun poliisivankilan lääkehuoltoon liittyvä ohjeistus on viime vuosina muuttunut useaan kertaan, eikä poliisivankilan henkilökunta aina tiedä mitä ohjetta tulisi eri tilanteissa noudattaa.

Poliisivankilassa toteutettava lääkehuolto on saanut kriittistä palautetta niin asiakkaiden, kuin henkilökunnan ja Varsinais-Suomen sairaanhoitopiirin ensihoidon kenttäjohtoyksikön toimesta. Varsinais-Suomen sairaanhoitopiirin ensihoidon kenttäjohtoyksikkö käy jakamassa lääkkeitä poliisilaitoksen muovisiin dosetteihin sopimusapteekin aukioloaikojen ulkopuolella. Negatiivinen palaute on lähinnä liittynyt lääkehuollon toimimattomuuteen ja sen epäselvyyteen.

Opinnäytetyön tavoitteena on luoda kehittämissuhteita toimeksiantajalle, joiden avulla toimeksiantaja voi ryhtyä toimenpiteisiin lääkehuollon ja asiakasturvallisuuden kehittämiseksi, yhdenvertaisen kohtelun sekä kustannustehokkuuden parantamiseksi ja selkeään toimintaohjeen luomiseksi. Kehittämissuhteet on pyritty työssä pitämään mahdollisimman käytännönläheisinä ja toteuttamiskelpoisina.

Opinnäytetyön alkuvaiheessa lääkehuollosta lähetettiin kysely viiteen eri poliisivankilaan ja kyselyiden vastaukset on esitetty opinnäytetyössä jäljempänä. Kyselyn tarkoituksena oli saada käsitys siitä, miten eri poliisipiirien poliisivankilat toteuttavat lääkehuoltoa omissa yksiköissään. Opinnäytetyön teoreettisessa osassa käsitellään muun muassa vapaudenmenetystä, poliisivankilaa ja lääkehuoltoa. Tässä on käytetty tutkimusaineistona lainsäädäntöä, oikeuskirjallisuutta, eduskunnan apulaisoikeusasiamiehen kannanottoja ja lääkehoitoon liittyvää kirjallisuutta sekä ohjeistuksia. Edellä mainittujen lisäksi opinnäytetyössä on hyödynnetty kirjoittajan omia kokemuksia ja muiden työntekijöiden kokemuksia. Opinnäytetyössä käytetyt tutkimusmenetelmät ovat kvalitatiivisia, empiirisiä ja oikeusdogmaattisia.

Opinnäytetyö koostuu seitsemästä luvusta. Johdannon jälkeen luvussa kaksi määritellään poliisivankila. Poliisivankilan määrittelyn jälkeen luvussa kolme

tarkastellaan yleisimpiä lainsäädännöllisiä perusteita vapaudenmenetykselle sekä vapautensa menettäneiden kohtelua. Luvussa neljä kerrotaan oikeudesta hoitoon ja lääkitykseen, velvollisuudesta järjestää terveydenhoitopalveluita sekä lääkehuollon järjestämisestä. Viidennessä luvussa kerrotaan Turun poliisivankilan lääkehuollosta, sen nykytilasta, ongelmakohtista ja kyselytuloksista muista poliisivankiloista. Luvussa kuusi esitetään kehittämissuhteet, jotka olisivat mahdollisia toteuttaa käytännönläheisesti ja realistisesti. Lisäksi luvussa kuusi käsitellään kustannustehokkuuden parantamista ja poliisivankilan henkilökunnan osaamisen varmistamista. Lopuksi luvussa seitsemän esitetään pohdintani.

2 POLIISIVANKILA

2.1 Poliisivankila käsitteenä

Poliisivankila nimeä käytetään poliisin ylläpitämistä säilytystiloista. Poliisivankila yleensä käsittää selliosaston, jossa rikosperusteisesti kiinniotetut, pidätetyt, tutkintavangit ja muut vapautensa menettäneet ovat säilytettynä. Lisäksi useimmissa poliisivankiloissa on päihtyneille omat säilytystilansa, jonne poliisilakiperusteisesti vapautensa menettäneet pääsääntöisesti sijoitetaan. Poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta annetun lain (841/2006) 2 luvun 1 pykälässä säädetään poliisin säilytystiloista. Poliisin säilytystilan hyväksyy poliisihallitus. Arkikielessä poliisin säilytystiloista käytetään usein nimitystä ”putka” tai ”juoppoputka” ja rikosperusteisesti kiinniotettujen säilytystilasta, ja pidätetyille ja vangituille varatuista tiloista käytetään nimitystä ”pidätysselli” tai ”selliosasto”.

2.2 Turun poliisivankila

Turun poliisivankila sijaitsee Turun pääpoliisiasemalla. Muita Varsinais-Suomen poliisin säilytystiloja ovat Porin, Rauman, Salon ja Loimaan säilytystilat. Nämä säilytystilat rajataan opinnäytetyön ulkopuolelle, koska työn tarkoitus on käsitellä pääpoliisiaseman, eli Turun poliisivankilan lääkehuoltoa.

Turun poliisivankila käsittää päihtyneiden säilösapito-osaston ja kiinniotetuille, pidätetyille ja vangituille tarkoitetun selliosaston. Poliisivankilan käytössä on päihtyneille 24 säilytystilaa ja selliosastolla on 37 selliä. Lisäksi poliisivankilan tiloihin kuuluvat ulkoilupiha sekä kolme suihkutilaa.

2.3 Poliisivankilan henkilökunta

Turun poliisivankila kuuluu valvonta- ja hälytyssektorin alaisuuteen. Henkilökunta koostuu pääsääntöisesti vartijan virkanimikkeellä työskentelevistä henkilöistä. Turun poliisivankilassa on 14 vartijaa, kaksi lähiesimiestä, jotka ovat virkanimikkeeltään ylikonstaapeleita. Lähiesimiehistä toinen toimii ryhmänjohtajana ja toinen varajohtajana. Varajohtaja osallistuu päivittäisrutiineihin ja tekee muun miehistön

kanssa kolmivuorotyötä. Lisäksi Turun poliisivankilalla on yksi päällystoesimies, joka toimii poliisivankilan esimiehenä ja on virkanimikkeeltään komisario. Turun poliisivankilan henkilökuntaan ei kuulu terveydenhuollon ammattihenkilöitä vaan kaikki poliisivankilassa työskentelevät ovat vartijoita tai poliisimiehiä.

3 VAPAUTENSA MENETTÄNEENÄ POLIISIN TILOISSA

3.1 Lainsäädännölliset perusteet vapauden menetykselle

Suomen valtiojärjestyksen peruseriaatteista säädetään Suomen perustuslaissa (731/1999). Perustuslain 1 luvun 2 pykälässä säädetään, että ”julkisen vallan käyttö tulee perustua lakiin ja kaikessa julkisessa toiminnassa on noudatettava tarkoin lakia”. (Suomen perustuslaki 731/1999). Osa perusoikeuspykälistä on kirjoitettu ehdottomiksi kielto­säännöiksi. Esimerkiksi kidutus, kuolemanrangaistus ja ihmisarvoa loukkaava kohtelu on kielletty. Osassa perusoikeuspykälissä on lakivaraus, joka tarkoittaa sitä, että perusoikeutta on mahdollista rajoittaa lailla. (Helminen ym. 2014, 59).

Perusoikeuksista säädetään perustuslain 2 luvussa. Perustuslain 2 luvun 7 pykälässä säädetään oikeudesta elämään sekä henkilökohtaiseen vapauteen ja koskemattomuuteen. Perustuslain 2 luvun 7 pykälän 3:ssa momentissa säädetään, että ”henkilökohtaiseen koskemattomuuteen ei saa puuttua eikä vapautta riistää mielivaltaisesti eikä ilman laissa säädettyä perustetta.” (Suomen perustuslaki 731/1999). Säännös tarkoittaa, että esimerkiksi vapauden kohdistuvista pakkokeinoista on säädettävä laissa. Näistä pakkokeinoista on säännelty muun muassa pakkokeinolaissa, poliisilaissa ja oikeudenkäymiskaassa. (Helminen ym. 2014, 64).

Länsimaisissa oikeusvaltioissa vapaus on yksi keskeisistä suojattavista oikeushyvistä. Itsemääräämisoikeus, tahdonvapaus ja fyysinen vapaus ovat seikkoja, jotka muodostavat henkilökohtaisen vapauden. Osalla pakkokeinoista puututaan henkilökohtaiseen vapauteen ja koskemattomuuteen. Vapautensa menettäneen oikeudet kuitenkin turvataan lailla. Vapaudenriiston laillisuuden voi saattaa tuomioistuimen tutkittavaksi. (Helminen ym. 2014, 64).

Poliisin tehtäviin kuuluu yksilöiden oikeuksien ja perus- ja ihmisoikeuksien turvaaminen. Poliisin käyttäessä toimivaltuuksiaan henkilöiden ja yhteisöjen oikeuksien suojaamiseen, joutuu poliisi usein puuttumaan yksilön oikeusasemaan sekä perus- ja ihmisoikeuksiin. Tämän vuoksi perus- ja ihmisoikeuksilla on tärkeä merkitys poliisin toimivaltuussäännöstön ja tehtäväkuvan kannalta. (Helminen ym. 2012, 13). Poliisilain (872/2011) 3, 4 ja 5 pykälissä säädetään suhteellisuusperiaatteesta, vähimmän haitan periaatteesta ja tarkoitussidonnaisuudenperiaatteesta. Suhteellisuusperiaatteen

mukaan poliisin toimenpiteiden on oltava puolustettavia suhteessa tehtävän tärkeyteen, vaarallisuuteen, kiireellisyyteen ja tavoiteltavaan päämäärään nähden. Myös toimenpiteen kohteena olevan henkilön käytös, ikä, terveys ja muut vastaavat seikat ovat kokonaisarviointin kannalta huomioitavia seikkoja. Vähimmänhaitanperiaatteen mukaan poliisi ei saa puuttua toimenpiteillään kenenkään oikeuksiin tai aiheuttaa suurempaa vahinkoa kuin olisi välttämätöntä tehtävän suorittamiseksi. Tarkoitussidonnaisuus periaatteen mukaan poliisi saisi käyttää toimivaltuuttaan vain säädettyyn tarkoitukseen. (Poliisilaki 872/2011). Tällä tarkoitetaan sitä, että ei ole sallittua käyttää valtaa jonkin tehtävän näennäiseen suorittamiseen, johon vallankäyttö ehkä sopisi, mutta tarkoituksena olisi saada vaikutusta kokonaan toiseen toimenpiteeseen. (Helminen ym. 2012, 208)

Pakkokeinot on jaoteltu kolmeen pääryhmään: rikosprosessuaaliset, siviiliprosessuaaliset ja hallintoprosessuaaliset pakkokeinot. Rikosprosessuaalisia pakkokeinoja säännellään pakkokeinolaisissa. Pakkokeinot, jotka sisältävät vapaudenmenetyksen, ovat muissa edellä mainituissa prosesseissa harvinaisempia kuin rikosoikeudellisessa. Siviiliproessin tehostavana pakkokeinona toimii tuomioistuimeen nouto ja säilöönotto. Mikäli asianosainen tai hänen lakimääräinen edustajansa ei noudata saapumismääräystä, on tuomioistuimella valta määrätä hänet noudettavaksi. Noudosta säädetään Oikeudenkäymiskaaren 12 luku 19 pykälä. (Helminen ym. 2014, 728-729).

Oikeudenkäymiskaaren (4/1734) 12 luvun 33 pykälässä säädetään tuomioistuimeen tuotavaksi määrätyn asianosaisen tai kuultavan säilöönotosta. Tämä vapaudenmenetys ei saa kestää kauempaa, kuin mitä oikeudenkäynnin järjestämisen turvaamiseksi on välttämätöntä. Vapaudenmenetys saa kestää kuljetuksineen enintään viisi vuorokautta. (Oikeudenkäymiskaari 4/1734).

Hallinnossa voidaan käyttää pakkokeinon kaltaisia toimenpiteitä, jotka ovat luonteeltaan järjestyksenpidollisia, ennalta estäviä, lyhytkestoisia ja tähtäävät esimerkiksi järjestyshäiriön estämiseen tai keskeytymiseen silloin, kun paikalta poistaminen on riittämätön toimenpide. Tällaisena voidaan pitää poliisilakiperusteista kiinniottoa. Hallinnollista vapaudenmenetystä ei tule käyttää muussa tarkoituksessa kuin mitä asianomainen säännös edellyttää. Tällä tarkoitetaan sitä, että poliisilain kiinniottamista koskevia poliisilain pykälä ei tule käyttää kiinnioton perusteena silloin, kun kiinnioton tosiasiallinen tarkoitus on joku muu. (Helminen ym. 2014, 729). Esimerkkinä voisi ajatella tilannetta, jossa aamupäivällä ruokakaupassa

näpistysrikoksen tehnyt, lievästi päihtynyt henkilö pidettäisiin kiinni yön yli poliisilain nojalla, jotta kuulustelu voitaisiin suorittaa vasta aamulla, kun henkilö on selvinnyt päihtymyksestä.

Rikosprosessuaalisessa lainsäädännössä säännellään viisi vapautteen kohdistuvaa pakkokeinoja. Näitä pakkokeinoja ovat kiinniottaminen, nouto, pidättäminen, vangitseminen ja matkustuskielto. (Helminen ym. 2014, 795). Työn tarkoituksen on perehtyä vapautensa menettäneen lääkehuoltoon, joten matkustuskieltoa ei ole tarkoituksenmukaista käsitellä tässä työssä, koska henkilö ei ole matkustuskiellon aikana poliisin säilytystiloissa.

Rikosprosessuaalisten pakkokeinojen käytön edellytyksenä on rikos tai rikosepäily. Vapautteen kohdistuvista pakkokeinoista kiinniotto ja nouto ovat lyhytkestoisia, ja pidättäminen ja vangitseminen ovat pidempikestoisia. Noudosta esitutkintaan säädellään esitutkintalaissa ja muista rikokseen liittyvistä kiinnitoista, pidättämisestä ja vangitsemisesta säädetään pakkokeinolaissa (806/2011). (Helminen ym. 2014, 795-796).

Noudosta esitutkintaan säädetään esitutkintalain (805/2011) 6 luvun 2 pykälässä. Mikäli henkilö jättää saapumatta esitutkintaan kutsusta huolimatta, on tutkinnanjohtajalla mahdollisuus päättää henkilö noudettavaksi esitutkintaan. Mikäli kyseessä on rikoksesta epäilty, tällainen henkilö voidaan noutaa ilman kutsuakin, jos rikoksesta seuraa mahdollisesti vankeutta ja on todennäköistä, että henkilö ei noudata annettua kutsua, tai jos on syytä epäillä, että saadessaan kutsun henkilö ryhtyy hävittämään todisteita, vaikeuttamaan muutoin esitutkintaa tai pakenee. Noudettavalle on annettava kirjallinen määräys. Jos asian kiireellisyyden vuoksi kirjallista määräystä ei ole, määräys ja sen perusteet on kerrottava henkilölle kiinniottohetkellä. (Esitutkintalaki 805/2011).

Rikosperusteisesta kiinniotosta säädetään pakkokeinolain 2 luvussa. Poliisimiehen kiinniotto-oikeudesta säädetään pakkokeinolain 1 pykälässä, joka mahdollistaa poliisimiehen ottamaan kiinni rikoksesta epäillyn verkseltään tai pakenemasta tavatun epäillyn rikoksen selvittämistä varten. Poliisimies saa ottaa kiinni myös henkilön, joka on määrätty pidätettäväksi tai vangittavaksi. Lisäksi poliisimies saa ottaa kiinni vastaajan, jota on tuomioistuimen pääkäsittelyn tai päätösharkinnan aikana vaadittu vangittavaksi tai jos kiinniottaminen on tarpeen poistumisen estämiseksi. Poliisimiehellä on oikeus ottaa etsintäkuulutettu, mutta sama oikeus on myös meillä

jokaisella. Tämä oikeus tulee pakkokeinolain 2 luvun 2 pykälän mukaisen yleisen kiinniotto-oikeuden perusteella. Kyseisessä pykälässä säädetään, että jokaisella on oikeus ottaa kiinni henkilö, joka on viranomaisen antaman etsintäkuulutuksen mukaan pidätettävä tai vangittava. (Pakkokeinolaki 806/2011).

Poliisilaissa (872/2011) on vielä erikseen säädetty toimenpiteistä, joihin poliisimiehellä on valta ryhtyä tavatessaan etsintäkuulutetun henkilön. Poliisilain 2 luvun 3 pykälässä säädetään etsintäkuulutetun kiinniottamisesta. Poliisimiehellä on oikeus ottaa kiinni etsintäkuulutettu henkilö, joka on viranomaisen antaman etsintäkuulutuksen mukaan vangittava tai otettava säilöön. (Poliisilaki 872/2011).

3.1.1 Poliisilakiperusteinen vapaudenmenetys

Poliisilain toisessa luvussa ovat pykälät, joissa säädetään poliisin oikeudesta riistää henkilön vapaus tai lievempänä oikeutena poliisin oikeudesta poistaa henkilö paikalta. Mikäli paikalta poistaminen on riittämätön toimenpide, niin toisessa luvussa säädetään ne perusteet, jolla poliisi voi ottaa henkilö kiinni. (Helminen ym. 2012, 580). Käytännön kokemuksen perusteella yleisimmät poliisilakiperusteiset kiinniottoperusteet ovat poliisilain 2 luvun pykälät 2, 5 ja 10.

Poliisilain 2 luku 2 §, kiinniottaminen henkilön suojaamiseksi.

Pykälän mukaan poliisimiehellä on oikeus ottaa kiinni päihtynyt henkilö hänen suojaamiseksi henkeä, terveyttä, ruumiillista koskemattomuutta tai turvallisuutta välittömästi uhkaavalta vakavalta vaaralta, mikäli henkilö ei kykene pitämään itsestään huolta, eikä vaaraa voi muuten poistaa tai henkilöstä ei voida huolehtia muilla keinoin. Kiinniotettu on vapautettava heti, kun kiinnioton tarve on lakannut. Kiinniotettu on vapautettava viimeistään 24 tunnin kuluttua kiinniottohetkestä. (Poliisilaki 872/2011).

Poliisilain 2 luku 5 §, kiinniottaminen koti- ja julkisrauhan suojaamiseksi.

Pykälän mukaan poliisimiehellä on oikeus kotirauhan tai julkisrauhan suojaaman tilan tai muun paikan haltijan tai tämän edustajan pyynnöstä poistaa henkilö paikalta, joka on ilman laillista oikeutta tunkeutunut, mennyt salaa tai harhauttanut tai kätkeytynyt sinne tai jättänyt noudattamatta käskyä poistua sieltä. Poliisimiehellä on myös oikeus poistaa paikalta tai tilasta luvallisesti oleskeleva henkilö, jos tämä häiritsee muiden koti- tai julkisrauhaa tai jos henkilö aiheuttaa muulla tavoin huomattavaa häiriötä tai jos on

syytä epäillä, että häiriö toistuu. Mikäli paikalta poistaminen ei todennäköisesti estäisi häiriön toistumista, on poliisimiehellä oikeus ottaa häiritsijä kiinni. Kiinniottoa voidaan jatkaa niin kauan, kun häiriön toistuminen on todennäköistä, mutta kuitenkin enintään 12 tuntia kiinniottohetkestä. (Poliisilaki 872/2011).

Poliisilain 2 luku 10 §, kiinniotto rikoksilta ja häiriöltä suojaamiseksi.

Pykälän mukaan poliisimiehellä on oikeus poistaa paikalta henkilö, joka hänen uhkausten tai muun käyttäytymisen perusteella on perusteltua syytä olettaa tai aiemman käyttäytymisen perusteella on todennäköistä, että tämä syyllistyy henkeen, terveyteen, vapauteen, kotirauhaan tai omaisuuteen kohdistuvaan rikokseen tai aiheuttaisi huomattavaa häiriötä tai välitöntä vaaraa yleiselle järjestykselle ja turvallisuudelle. Jos edellä mainittu paikalta poistaminen olisi riittämätön toimenpide, eikä rikosta, vaaraa tai häiriötä voida muuten poistaa, niin on poliisimiehellä oikeus ottaa henkilö kiinni. Kiinniotettua henkilöä voidaan pitää kiinni niin kauan, kun on todennäköistä, että tämä syyllistyy rikokseen tai aiheuttaisi häiriötä tai vaaraa. Kiinniotettua voidaan kuitenkin pitää kiinni enintään 24 tuntia kiinniottohetkestä. (Poliisilaki 872/2011).

Poliisilakiperusteisesti kiinniotettuja on Varsinais-Suomen poliisilta saadun tiedon mukaan ollut säilytettävänä Turun pääpoliisiasemalla vuosien 2014-2016 välisenä aikana yhteensä 9407 vapaudenmenetystä. (Sähköpostit/PolStat 2017).

3.1.2 Rikosperusteinen vapaudenmenetys

Rikosprosessuaalisilla pakkokeinoilla puututaan yksilön lailla suojattuihin oikeushyviin rikosprosessin häiriöttömän kulun turvaamiseksi ja saattamiseksi oikeaan tulokseen. Pakkokeinojen käyttö edellyttää rikosepäilyä tai rikosta. Koska rikosprosessuaalisilla pakkokeinoilla puututaan yksilön oikeushyviin ja toimenpiteet sisältävät pakkovallan käytön yksilöä kohtaan, on kysymyksessä julkisen vallan käyttö, joka voidaan uskoa vain viranomaiselle. Pakkokeinojen käyttöön ryhdyttäessä voi tarkoituksena olla, että esitutkintaviranomainen pyrkii turvaamaan rikosprosessin häiriöttömän kulun, estää rikoksesta epäillyn, syytetyn tai tuomitun pakenemisen tai taltioida ja varmistaa todisteita, palauttaa loukattu oikeustila ennalleen, varmistaa rikoshyödyn poisottaminen ja estää rikollisen toiminnan jatkaminen. Pakkokeinojen käyttäminen voi tulla kysymykseen jokaisen rikosprosessin vaiheen aikana, eli pakkokeinoja voidaan käyttää

esitutkintavaiheessa, syyteharkinnan aikana, rikosoikeudenkäynnin aikana ja vielä oikeudenkäynnin päättymisen jälkeen, jotta rikostuomion täytäntöönpano voidaan varmistaa. (Helminen ym. 2014, 721-722).

Kiinniotto ja nouto ovat lyhytkestoisia, mikä tarkoittaa sitä, että henkilö voi menettää vapautensa enintään 24 tunniksi. Mikäli henkilö pidätetään, vapaudenmenetys voi kestää enimmillään neljä päivää. Jos henkilö vangitaan, vapaudenmenetys voi kestää useita viikkoja tai jopa kuukausia. (Helminen ym. 2014, 795)

Tutkintavankeuslain (768/2005) 2 luvun 1 pykälässä säädetään tutkintavangin sijoittamisesta. Pykälän mukaan rikoksen johdosta vangittu henkilö on viipymättä vietävä käsittelevää tuomioistuinta lähimpänä sijaitsevaan tutkintavankilaan. Tästä voidaan kuitenkin poiketa tuomioistuimen päätöksellä, jossa pidättämiseen oikeutettu virkamies tai syyttäjä esittää, että tutkintavanki sijoitetaan poliisin ylläpitämään tutkintavankien säilytystilaan (poliisivankilaan), mikäli se olisi välttämätöntä tutkintavankien erilleen pitämiseksi, turvallisuussyistä tai jos rikoksen selvittäminen erityisestä syystä sitä vaatii. Tutkintavankia ei saa säilyttää poliisin tiloissa neljää viikkoa pidempää aikaa, ellei tähän ole erityisen painavaa syytä. (Tutkintavankeuslaki 768/2005).

Kiinniotetut, pidätetyt ja vangitut ovat sijoitettuna Turun pääpoliisiasemalla pääsääntöisesti poliisivankilan selleissä. On myös mahdollista, että päihtymysasteesta johtuen vapautensa menettänyt on sijoitettuna kameravalvotussa päihtyneiden säilytystilassa, jota kutsutaan arkikielessä putkaksi.

3.1.3 Vapaudenmenetys ulkomaalaislain perusteella

Ulkomaalaisissa (301/2004) säädetään ulkomaalaisen säilöönnotosta. Säilöönnoton edellytyksistä säädetään ulkomaalaislain 121 pykälässä. Mikäli ulkomaalaislain turvaamistoimet eivät ole riittäviä, ulkomaalainen henkilö on mahdollista ottaa säilöön yksilöllisen arvioinnin perusteella. Säilöön ottamisen perusteita ovat tilanteet jossa ulkomaalaisen kohdalla on perusteltua aihetta olettaa, että ulkomaalainen piileskelee, pakenee tai muuten huomattavasti vaikeuttaa itseään koskevan päätöksen tai maasta poistamisen täytäntöönpanoa. Ulkomaalainen henkilö voidaan ottaa säilöön henkilöllisyyden selvittämiseksi ulkomaalaislain 121 pykälän mukaan. Ulkomaalainen voidaan ottaa säilöön, jos tämä on syyllistynyt rikokseen tai hänen epäillään

syyllystyneen rikokseen ja säilöönotto katsotaan tarpeelliseksi maasta poistamisen valmistelun tai täytäntöönpanon turvaamiseksi tai säilöönotto perustuu vastuuvaltion määrittämiseen taikka ulkomaalaisen henkilökohtaiset ja muut olosuhteet huomioiden on perusteltua aihetta olettaa, että henkilö muodostaisi uhan kansainväliselle turvallisuudelle. (Ulkomaalaislaki 301/2004).

Ulkomaalaislain 123 pykälässä säädetään, että ulkomaalaislain perusteella säilöön otettujen ensisijaiset säilytyspaikat ovat säilöönottoyksiköt. Poikkeuksellisesti ulkomaalainen voidaan sijoittaa poliisin säilytystiloihin, jos säilöönottoyksiköt ovat tilapäisesti täynnä tai ulkomaalainen otetaan säilöön kaukana lähimmästä säilöönottoyksiköstä. Tällainen säilöönotto saa kestää enintään neljä vuorokautta. Säilöön otettu ulkomaalainen lapsi on poikkeuksetta sijoitettava säilöönottoyksikköön ja kansainvälistä suojaa hakeva ulkomaalainen on pääsääntöisesti sijoitettava säilöönottoyksikköön. Poliisissa säilöön ottamisesta päättää päällystöön kuuluva poliisimies ja rajavartiolaitoksessa pidättämiseen oikeutettu virkamies tai rajavartiomies, joka on vähintään luutnantin arvoinen. (Ulkomaalaislaki 301/2004).

Ulkomaalaislain 124 pykälän mukaan säilöönotosta ja poikkeuksellisesta sijoittamisesta on viipymättä ja viimeistään seuraavana päivänä informoitava säilytyspaikkakunnan käräjäoikeutta tai kiireellisessä tapauksessa muuta käräjäoikeutta. Käräjäoikeuden on käsiteltävä säilöön ottaminen ja poikkeuksellinen sijoittaminen viipymättä tai viimeistään neljän vuorokauden kuluttua säilöönotosta. (Ulkomaalaislaki 301/2004).

3.1.4 Vapaudenmenetys muuta viranomaistoimenpidettä varten

Muilla vapaudenmenetyksillä tarkoitetaan tässä työssä virka-apuihin perustuvia vapaudenmenetyksiä. Virka-apua pyytäviä tahoja ovat esimerkiksi puolustusvoimat ja eri oikeusasteet. Poliisin säilytystiloissa saattaa olla henkilöitä vapautensa menettäneen tapauksissa, joissa henkilö välttelee oikeudenkäyntiä ja tuomioistuimien määrännyt henkilön tuotavaksi oikeuden istuntoon tai puolustusvoimien virka-apupyynnöstä etsintäkuulutetun henkilön ottaminen säilöön henkilön palauttamiseksi joukko-osastoon. Yleisen kokemuksen perusteella tuomioistuimeen tuotavaksi määrättyjä vapautensa menettäneitä on selkeästi enemmän kuin muita virka-apuun liittyviä vapaudenmenetyksiä. Nämä voivat kestoiltaan olla useita päiviä, joten työssä tarkastellaan heidän vapaudenmenetykseen liittyviä kysymyksiä. Virka-apuperusteiset vapaudenmenetykset saattavat kestää tunteista useisiin päiviin.

Virka-apu tutkintavangin säilyttämisestä poliisin säilytystiloissa rajataan opinnäytetyöstä pois, koska vankilasta saapuvilla tutkintavangeilla, joille lääkitys on määrätty, on mukanaan vankilan lääkärin määräämät lääkkeet ja muutokset ym. lääkkeisiin tapahtuu vankilan lääkärin määräyksestä.

Oikeudenkäymiskaaren 12 luvun 33 pykälän mukaan asianosainen tai kuultavan, joka on jäänyt saapumatta käräjäoikeudessa pidettävään istuntoon, voidaan ottaa säilöön. Vapaudenmenetys ei saa kuljetusaikoinen kestää yli viittä vuorokautta, eikä vapaudenmenetys saa kestää pidempään kuin oikeudenkäynnin turvaamiseksi on välttämätöntä. (Oikeudenkäymiskaari 4/1734).

Varsinais-Suomen poliisilta saadun tiedon mukaan Turun pääpoliisiasemalla oli vuosien 2014-2016 aikana 7420 vapaudenmenetystä, jotka olivat muulla kuin poliisilain nojalla kiinni ja olivat sijoitettuna Turun pääpoliisiaseman säilytystiloissa. (Sähköposti/PolStat).

3.2 Vapautensa menettäneiden kohtelu

Suomea sitovassa kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskevassa kansainvälisessä yleissopimuksessa, eli KP-sopimuksessa, on määräyksiä vapautensa menettäneiden kohtelusta. KP-sopimuksen 10 artiklassa määrätään, että kaikkia niitä henkilöitä, joiden vapaus on riistetty, on heitä kohdeltava inhimillisesti ja kunnioitettava ihmisen synnynäistä arvoa. Samaisen 10 artiklan 2. a) artiklassa korostetaan syytetyn ja tuomitun erillään pitämisestä ja heidän kohtelussa on otettava huomioon heidän asema tuomitsematta olevina henkilöinä. (Kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskeva kansainvälinen yleissopimus 8/1976).

Perustuslain 7 luvun 3 pykälän lopussa todetaan, että vapautensa menettäneiden oikeudet turvataan lailla. Tämä tarkoittaa sitä, että lainsäädännössä on säädettävä vapautensa menettäneiden oikeusasemaa koskevista keskeisistä kysymyksistä. Perusoikeudet kuuluvat jokaiselle Suomen oikeudenkäyttöpiirissä olevalle ihmiselle. (Helminen ym. 2014, 899).

Laki poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta 3 ja 4 pykälissä säädetään vapautensa menettäneiden oikeuksien rajoittamisesta ja vapautensa menettäneiden kohtelusta. Lain 3:n pykälän mukaan vapautensa menettäneiden oikeuksia ei saa rajoittaa kyseisin lain perusteella enempää kuin mitä vapauten kohdistuvan toimenpiteen tarkoitus,

säilytystilan järjestyksen säilyminen, säilytysvarmuus tai mitä vapautensa menettäneiden ja muiden henkilöiden turvallisuus välttämättä vaativat. Neljännessä pykälässä säädetään vapautensa menettäneiden kohtelusta. Lain 4 pykälässä veloitetaan, että vapautensa menettäneitä on kohdeltava oikeudenmukaisesti ja heidän ihmisarvoaan kunnioittaen. Lisäksi 4 pykälässä mainitaan, että vapautensa menettäneitä ei saa ilman hyväksyttävää syytä asettaa keskenään eri asemaan rodun, etnisen alkuperän, ihonvärin, kielen, sukupuolen, iän, perhesuhteiden, sukupuolisen suuntautumisen, terveydentilan, vammaisuuden, uskonnon, yhteiskunnallisen mielipiteen, poliittisen tai ammatillisen toiminnan tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. Erityistä huomiota on kiinnitettävä alle 21-vuotiaan vapautensa menettäneiden iästä tai muista kehitysvaiheista johtuvista tarpeista. (Laki poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta 841/2006).

Hallituksen esityksessä 309/1993 todetaan, että vapaudenmenetys merkitsisi erittäin pitkälle menevää puuttumista henkilön oikeuksiin. Tämä ei kuitenkaan saisi muodostaa perustetta rajoittaa henkilön muita perusoikeuksia. Tällä tarkoitetaan sitä, että vankien perusoikeuksien rajoittaminen edellyttää nykyisen käsityksen mukaan lakia, jonka säätämisyjärjestys riippuisi rajoituksen sisällöstä ja sen asteesta. (HE 309/1993).

Kiinniotetun, pidätetyn tai vangitun kohtelusta vankilassa tai laitoksessa säädetään kahdessa laissa. Nämä lait ovat tutkintavankeuslaki ja laki poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta. Se, kumpaa lakia tulkitaan, riippuu siitä, onko kyseessä oikeusministeriön vai sisäministeriön hallinnonalaan kuuluva säilytystila. (Helminen ym. 2014, 899). Koska opinnäytetyössä on tarkoitus perehtyä poliisivankilaan ja sen lääkehooltoon, niin mainittakoon, että kyseessä on tuolloin sisäministeriön hallinnonalaan kuuluva säilytystila. Lisäksi poliisihallitus on antanut tarkentavia ohjeita ja määräyksiä liittyen vapautensa menettäneiden kohteluun, oikeuksiin ja velvollisuuksiin.

Tutkintavangin, pidätetyn ja rikosperusteisesti kiinniotetun asema eroaa merkittävästi vankeusvangin asemasta. Merkittävin ero on siinä, että tutkintavankia, pidätettyä ja rikosperusteisesti kiinniotettua on kohdeltava syyttömänä. (Helminen ym. 2014, 906). Koska opinnäytetyössä on tarkoituksena pohtia vapautensa menettäneiden lääkehoitoa, rajataan vankeusvangit työn ulkopuolelle.

4 LÄÄKEHUOLTO

4.1 Oikeus hoitoon ja lääkitykseen

Perustuslain 2 luvussa säädetään perusoikeuksista. 2 luvun 19 pykälässä säädetään oikeudesta sosiaaliturvaan. Kyseisen pykälän 3. momentissa säädetään, että julkisen vallan on lain mukaan turvattava jokaiselle riittävät sosiaali- ja terveyspalvelut, sekä edistettävä väestön terveyttä sen mukaan, kuin lailla tarkemmin säädetään. (Perustuslaki 731/1999).

Hallituksen esityksessä 309/1993 edellä mainittua 3. momenttia on avattu siten, että säännöksessä ei määriteltäisi sitä, miten sosiaali- ja terveyspalvelut tulisi järjestää. Tämä taas ei edellyttäisi sitä, että julkisyhteisöt itse huolehtisivat kaiken sosiaali- ja terveyspalveluiden tuottamisen. Säännöksestä seuraa kuitenkin se, että lainsäädännöllä olisi huolehdittava riittävien palveluiden turvaaminen. Palveluiden järjestämistapaan ja saatavuuteen vaikuttavat myös muut perusoikeudet, esimerkiksi syrjinnän kielto, oikeus elämään, oikeus henkilökohtaiseen koskemattomuuteen, turvallisuuteen ja yhdenvertaisuuteen. Julkisen vallan olisi siis turvattava sosiaali- ja terveyspalveluiden saatavuus. (HE 309/1993)

Vapautensa menettäneen terveyden- ja sairaanhoidosta säädetään poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta annetun lain 5 luvussa. Tarkentavia ohjeita ja määräyksiä liittyen vapautensa menettäneen terveydenhuoltoon ja sairaudenhoitoon on annettu poliisihallituksen ohjeessa, vapautensa menettäneiden oikeuksissa ja velvollisuuksissa, ja poliisilaitosten järjestyssäännöissä.

Poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta annetun lain 5 luvun 1 pykälässä säädetään Terveyden- ja sairaanhoidosta. Vapautensa menettäneellä on oikeus lääketieteellisten tarpeiden mukaiseen terveyden- ja sairaanhoitoon 1 pykälän mukaan. Edellä mainitun lain 2 pykälässä säädetään tilapäisestä hoidosta ja tutkimuksista säilytystilan ulkopuolella, mikäli sairasta tai vammautunutta vapautensa menettänyttä ei kyetä asianmukaisesti hoitamaan tai tutkimaan säilytystiloissa. Vapautensa menettäneen oikeudesta poliisin järjestämän lääkärin luvalla saada lääkitystä, tutkimusta ja muuta terveydenhuoltoa, ellei siitä aiheudu varaa vapautteen kohdistuvan toimenpiteen tarkoitukselle säädetään 6 pykälässä. Päätösvallasta säädetään lain 8 pykälässä. Pykälän mukaan vapautensa menettäneen lääkityksestä, hoidosta, tutkimuksesta,

muusta terveydenhuollosta, ja lääkkeiden hallussapidosta päättää poliisin järjestämä lääkäri. Samassa pykälässä säädetään myös hoidosta säilytystilan ulkopuolella. Säilytystilan esimies päättää, kuultuaan mahdollisuuksien mukaan lääkäriä, lähetetäänkö vapautensa menettänyt säilytystilan ulkopuolella tapahtuvaan hoitoon. Jos hoidontarve edellyttää kiireellistä päätöksentekoa, päätöksen voi tehdä myös poliisimies tai vartija. (Laki poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta 841/2006).

Eduskunnan apulaisoikeusasiamies on ottanut kantaa kanteluasiassa Dnro 354/4/15 vapautensa menettäneen oikeudesta lääkitykseen. Kantelun arviointiosiossa apulaisoikeusasiamiehen kanta lääkityksen arvioimisen kohdalta on tyhjentävä. Apulaisoikeusasiamies pitää jossakin määrin kyseenalaisena toimintana, jossa ylikonstaapelin antaman selvityksen perusteella välittyisi vaikutelma, että ylikonstaapeli olisi itse arvioinut vapautensa menettäneen tarvitseman lääkityksen välittömän tarpeen vapautensa menettäneen kertoman perusteella. Apulaisoikeusasiamiehen näkemyksen mukaan tällaisen lääketieteellisen arvioinnin tekeminen ei kuulu poliisimiehelle, vaan arvioinnin tulisi tehdä terveydenhuollon ammattihenkilö. (AOA:n kanteluratkaisu Dnro 354/4/15).

Johtopäätöksenä tästä voidaan pitää sitä, että arvioinnin tekeminen kuuluu aina terveydenhuollon ammattihenkilöille eikä poliisivankilassa työskentelevän henkilökunnan tai muun virkamiehen tehtäviin. Tilanteissa, joissa asiakas pyytää tai ilmaisee muutoin tarvitsevansa lääkkeitä tai hoitoa, on aina parempi antaa terveydenhuollon ammattihenkilön ratkaistavaksi mitä hoitoa ja mitä lääkitystä henkilölle on järjestettävä.

Apulaisoikeusasiamiehen kanteluratkaisussa Dnro 2159/4/14 todetaan, että henkilön ollessa poliisin tiloissa säilytettävänä, on poliisilla aktiivinen velvollisuus huolehtia vapautensa menettäneen terveydestä. Ratkaisussa vapautensa menettänyt oli diabeetikko. Apulaisoikeusasiamies katsoikin, että vapautensa menettäneiden diabeetikoiden terveyden seurannan ja lääkehuollon suhteen on noudatettava erityistä huolellisuutta. Apulaisoikeusasiamies toteaa kanteluratkaisussa, että huolellisuutta on noudatettava siitä syystä, että poliisin henkilökunta ei ole terveydenhuollon ammattilaisia. (AOA:n kanteluratkaisu Dnro 2159/4/14).

4.2 Velvollisuus järjestää terveydenhuoltopalvelut

Poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta annetun lain 5 luvun 5 pykälässä säädetään terveydenhuollon kustannuksista ja terveydenhuollon järjestämisestä. Viides pykälä on tämän työn kannalta ehkä yksi tärkeimmistä pykälistä. Edellä mainitussa pykälässä säädetään, että vapautensa menettäneen terveydenhuollon järjestää se sairaanhoitopiirin kuntayhtymä tai kunta, jonka toimintayksikössä hoidon järjestäminen on tarkoituksenmukaista. Lisäksi pykälässä säädetään, että poliisin järjestämän lääkärin tarpeellisiksi toteamista julkisen terveydenhuollon palveluista perittävät maksut maksettaisiin valtion varoista ja valtio maksaa vapautensa menettäneen terveydenhuollon, mikäli vapautensa menettäneellä ei ole kotipaikkaa Suomessa. Muilta osin vapautensa menettäneen terveydenhuollon kustannuksista vastaa se kunta, joka on vapautensa menettäneen kotikunta tai se sairaanhoitopiirin kuntayhtymä, johon vapautensa menettäneen kotikunta kuuluu. Hoidon järjestelyissä poliisi ja vapautensa menettäneen kotikunta toimivat yhteistyössä. (Laki poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta 841/2006).

Laki potilaan asemasta ja oikeuksista lain 2 luvun 3 pykälässä säädetään oikeudesta hyvään terveyden- ja sairaanhoitoon ja siihen liittyvästä kohtelusta. Kolmannessa pykälässä säädetään, että jokaisella pysyvästi Suomessa asuvalla henkilöllä on oikeus, ilman syrjintää, hänen terveydentilansa edellyttämään terveyden- ja sairaanhoitoon. Terveyden- ja sairaanhoito tulisi toteuttaa niiden voimavarojen rajoissa, jotka ovat sillä hetkellä terveydenhuollon käytettävissä. Lisäksi potilaalla on oikeus laadullisesti hyvään terveyden- ja sairaanhoitoon, hänen hoitonsa on järjestettävä ja häntä on kohdeltava siten, että hänen ihmisarvoaan ei loukata ja että hänen vakaumuksiaan ja yksityisyyttä kunnioitetaan. (Laki potilaan asemasta ja oikeuksista 785/1992).

Johtopäätöksenä voi todeta, että vapaudenmenetyks ja säilytys poliisin tiloissa ei saa olla este, että vapautensa menettänyt saisi asianmukaista hoitoa ja lääkitystä. Vapaudenmenetyksen aikana on huolehdittava siitä, että vapautensa menettänyt saa hänelle kuuluvan asianmukaisen hoidon ja lääkityksen.

Kokemuksen perusteella on todettava, että kirjoittaja on törmännyt lääkärin lausahdukseen, ”kopissa kuuluukin ahdistaa”, eikä lääkäri ole katsonut aiheelliseksi määrätä ahdistusta kokevalle henkilölle hänen pyytämää lääkettä. Tällöin henkilön ahdistuneisuus ja mahdolliset käytöshäiriöt jäävät poliisivankilan henkilökunnan

ongelmaksi. Lisäksi kirjoittaja on ollut tilanteessa, jossa lääkäri ei ole nähnyt ulkopaikkakuntalaisen asiakkaan terveystietoja omasta tietokannastaan ja todennut ettei hän voi määrätä mitään lääkettä. Lääkärillä on kuitenkin mahdollisuus selvittää asiakkaan lääkitys ja terveystiedot aluetietojärjestelmän tai konsultoinnin avulla. Tämä edellä mainittu lääke- ja terveystietojen selvittäminen ei ole poliisivankilan henkilökunnan tehtävä. Edellä mainitut seikat aiheuttavat ongelmia asiakkaan hoidon järjestämisessä ja aiheuttavat lisätyötä poliisivankilan henkilökunnalle, koska usein näissä tilanteissa on soitettava ensihoitoyksikkö arvioimaan asiakkaan mahdollinen hoidon tarve. Ensihoidon kenttäjohtoyksikön soittaminen poliisivankilalle sitoo kahden eri organisaation työntekijöitä ja on näin tehotonta.

4.3 Lääkehuollon järjestäminen

Turvallisen lääkehoidon perustana ovat ohjeet ja normit, jotka säätelevät mitä eri terveydenhuoltoalan ammattilaiset saavat lääkehoidossa tehdä ja millaisia tuotteita lääkkeet ovat. Lääkehoidon turvallisuus voidaan jakaa kahteen eri pääryhmään. Nämä pääryhmät ovat lääketurvallisuus ja lääkitysturvallisuus. Lääketurvallisuudella tarkoitetaan yksittäisen lääkkeen turvallisuutta ja lääkitysturvallisuudella tarkoitetaan lääkkeiden käyttämiseen liittyviä toimintatapojen turvallisuutta. Lääkitysturvallisuus voi vaarantua esimerkiksi silloin, kun lääke tai lääkkeet jäävät antamatta, henkilölle annetaan väärä lääke, tapahtuu virhe lääkkeen antamisessa tai lääkkeitä koskevassa tiedon välittämisessä tapahtuu väärinymmärrys. Lääkehoitoa koskeva sääntely ja valvonta kuuluvat sosiaali- ja terveysministeriölle. Sosiaali- ja terveysministeriön laatimien lakien ja asetusten sekä ohjeiden tarkoituksena on tasavertainen ja turvallinen lääkehoito. (Turvallisen lääkehoidon perusteet 2010, 13-15).

Lääkelain ja -asetuksen tarkoituksena on edistää ja ylläpitää lääkkeiden käytön turvallisuutta ja tarkoituksenmukaisuutta. Keskeisimmäksi lääkehoidon turvallisuutta edistäväksi käytännön toimintaohjeeksi on muodostunut sosiaali- ja terveysministeriön valtakunnallinen Turvallinen lääkehoito-opas. Oppaan tarkoituksena on yhtenäistää lääkehoidon käytäntöjä suomessa. Oppaassa selvennetään lääkehoidon velvollisuuksia, vastuuta ja lupakäytäntöjä. (Turvallisen lääkehoidon perusteet 2010, 15-16).

Turvallinen lääkehoito oppaan mukaan kaikki lääkehoitoon osallistuvat terveydenhuollon ammattihenkilöt joutuvat osoittamaan osaamisensa 2-5 vuoden

välein. (Turvallisen lääkehoidon perusteet 2010, 21). Joten on pidettävä erittäin erikoisena tilanteita, joissa terveydenhuoltoalaan kouluttamaton henkilö jakaa ja/ tai annostelee lääkkeitä poliisivankilassa.

Sosiaali- ja terveysministeriö suosittaa lääkehoidon toteutumisen kehittämistä turvallisen lääkehoito-oppaan mukaan kaikissa niissä yksiköissä, joissa toteutetaan lääkehoitoa, vaikka se ei kuulu yksikön perustehtäviin. Tällaisia yksiköitä voisi olla esimerkiksi lasten päivähoito tai opetustoimi. Viitattu 29.1.2017 (https://www.superliitto.fi/site/assets/files/4599/turvallisen_laakehoidon_opas.pdf). Tällä perusteella poliisivankilan voisi mieltää yksiköksi, jossa toteutetaan lääkehoitoa ja jossa tulisi kehittää lääkehoitoa turvallisen lääkehoito-oppaan mukaan.

Kyseisenlaisissa yksiköissä lääkäri vastaisi lääkehoidon kokonaisuudesta, johon liittyy lääkehoidon toteuttamisen riittävän osaamisen ja lisäkoulutuksen määrittäminen ja lupien antaminen, vaikka lääkäri ei kuuluisikaan yksikön henkilökuntaan. Edellä kuvatut tilanteet edellyttäisivät yhteistyötä esimerkiksi terveyskeskuksen tai sairaanhoitopiirin johtavan lääkärin kanssa. Viitattu 29.1.2017 (https://www.superliitto.fi/site/assets/files/4599/turvallisen_laakehoidon_opas.pdf).

Turvallinen lääkehoito, opas lääkehoitosuunnitelman tekemiseen sosiaali- ja terveydenhuollossa mukaan lääkehoitoa toteuttava kouluttamaton henkilö voisi osallistua lääkehoidon toteuttamiseen lisäkoulutuksen jälkeen ohjattuna. Viitattu 29.1.2017 (THL 2015) (http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/129969/URN_ISBN_978-952-302-577-6.pdf?sequence=1).

5 LÄÄKEHUOLTO TURUN POLIISIVANKILASSA

5.1 Nykytila

Lääkehuolto Turun poliisivankilassa on tällä hetkellä järjestetty siten, että poliisivankilalle asiakkaille määrätyt lääkkeet noudetaan kaupallisesta apteekista joko poliisipartion tai poliisivankilan henkilökunnan toimesta. Lääkkeet toimitetaan joko valmiiksi jaetuissa kertakäyttödoseiteissa tai lääkepakkauksina, josta lääkkeet tulee jakaa lääkedosettiin. Tulotarkastuksen yhteydessä poliisivankilan henkilökunta kysyy asiakkaalta mahdolliset sairaudet, vammat ja lääkityksen. Asiakas voi kysymättä itse ilmoittaa lääketarpeistaan poliisivankilan henkilökunnalle jo säilytystilaan saapuessaan ja hänellä voi olla myös tullessaan omia lääkkeitä mukanaan. Asiakas voi ilmoittaa tarvitsevansa lääkkeitä missä vaiheessa tahansa vapaudenmenetyksen aikana. Kun asiakas on ilmoittanut lääketarpeista, tulee poliisivankilan henkilökunnan ottaa yhteyttä lääkäriin. Voimassa olevan järjestyssäännön mukaan Turun poliisilaitos on tehnyt lääkärisopimuksen Turun pääterveysaseman kanssa. Sopimuksen perusteella kaikki säilytystilan asiakkaat ovat pääterveysaseman asiakkaita riippumatta heidän kotikunnasta. Järjestyssääntöön ei ole kirjattu muutosta, mutta päivystyksen siirryttyä T-sairaalan tiloihin, on Turun poliisivankilan tämänhetkisenä lääkäriä toiminut Turun yliopistollisen keskussairaalan yhteispäivystyksen päivystävä lääkäri, joka toimii fyysisesti keskussairaalan tiloissa. Poliisivankilan henkilökunta ilmoittaa lääkärille asiakkaalta saadut tiedot, jonka jälkeen lääkäri määrää asiakkaalle ne lääkkeet, jotka tämä katsoo olevan asiakkaalle tarpeelliset vapauden menetyksen aikana.

Mikäli lääkäri katsoo lääkityksen aiheelliseksi, hän kirjoittaa asiakkaalle reseptin ja lääkkeet noudetaan poliisipartion tai poliisivankilan henkilökunnan toimesta kaupallisesta apteekista poliisivankilalle. Lääkkeiden toimitus on myös järjestetty siten, että mahdollisuuksien mukaan Hirvensalon apteekista on toimitus enintään kerran päivässä poliisivankilalle. Arkipäivisin ja lauantaisin lääketilaukset tehdään Hirvensalon apteekista sen ollessa auki. Hirvensalon apteekista noudetut lääkkeet jaetaan apteekissa ennen noutoa kertakäyttödosettiin. Muina aikoina lääkkeet noudetaan pääsääntöisesti Yliopiston apteekista tai asiakkaan sopimusapteekista poliisivankilalle, jonka jälkeen Varsinais-Suomen sairaanhoitopiirin ensihoidon kenttäjohtoyksikkö tulee jakamaan lääkkeet dosettiin. Mikäli asiakkaalla tullessaan poliisivankilaan on omia lääkkeitä mukanaan, on myös nämä lääkkeet annosteltava dosettiin. Lääkkeet tulee

jakaa terveydenhuollon ammattilaisen toimesta lääkedosettiin, koska Turun poliisivankilan henkilökunnalla ei ole sellaista koulutusta, joka mahdollistaisi lääkkeiden jakamisen. Lääkkeet säilytetään poliisivankilan tiloissa lukollisessa kaapissa, johon poliisivankilan henkilökunnalla on avain. Insuliinien säilytys on samassa lukollisessa kaapissa sijaitsevassa jääkaapissa.

Lääkkeiden annostelu asiakkaille tapahtuu siten, että lääkkeet kaadetaan lääkedosetista numeroituihin muovipikareihin, jotka vastaavat numeroiltaan sellien numeroita. Lääkkeet viedään heti tämän jälkeen asiakkaalle. Lääkkeiden annostelu asiakkaalle toimitetaan poliisivankilan henkilökunnan toimesta pääsääntöisesti kolme kertaa päivässä, mutta mikäli asiakkaalle on määrätty lääkitys jollakin muulla ohjeella, kuin kolme kertaa vuorokaudessa, tulee lääkeannostelu toimittaa lääkemääräyksessä olevan ohjeistuksen mukaisesti. Joissakin erityisissä tapauksissa on mahdollista, että lääkäri määrää virka-ajan ulkopuolella asiakkaalle muutamia tabletteja otettavaksi esimerkiksi akuuttiin ahdistuneisuuteen tai antibioottikuurin aloitukseen. Tällöin lääkkeet on mahdollista saada yhteispäivystyksestä valmiiksi annosteltuina paperisiin lääkepusseihin, jolloin ne voidaan poliisivankilan henkilökunnan toimesta antaa asiakkaalle. Poliisivankilan henkilökunnan tulee kirjata asiakkaan lääkitykseen kohdistuneet toimet poliisiasian tietojärjestelmään.

5.2 Ongelmakohtia

Käytännön kokemuksen perusteella ongelmakohtia on useita. Alla olevassa luettelossa esitetään lääkehuoltoon liittyviä yleisimpiä ongelmia, joita poliisivankilan henkilökunta voi työvuorossaan kohdata.

- Lääkkeiden saaminen yöaikana apteekkien ollessa kiinni
On mahdollista, että yöaikana säilytystilaan saapuvalla vapautensa menettäneellä on jokin akuutti lääkkeen tarve. Esimerkkinä diabetes, epilepsia tai tulehdussairaus jolloin on välittömästi aloitettava antibioottilääkitys.
- Asiakas on haluton ottamaan hänelle määrättyä lääkettä
Tilanne, jossa vapautensa menettänyt ei suostu ottamaan hänelle määrättyä lääkettä on ongelmallinen. Esimerkkinä voi pitää tilannetta, jossa vapautensa menettänyt ei suostu ottamaan diabeteslääkettään ja hänen verensokeriarvoissaan tapahtuu kriittinen muutos, jolloin hänet on toimitettava

sairaalahoitoon. Pakkolääkitseminen ei kuulu poliisivankilan henkilökunnan tehtäviin eikä toimivaltuuksiin.

- Injektiona pistettävät lääkkeet
Poliisivankilan henkilökunnalla ei ole koulutusta, eikä lupaa antaa asiakkaalle injektiona pistettäviä lääkkeitä. Mikäli asiakkaalla on esimerkiksi injektiona pistettävä mielenterveyslääke, joka asiakkaan tulisi ottaa lääkärin määräyksen mukaisesti, on paikalle kutsuttava terveydenhuollon ammattilainen, jos asiakas ei itse osaa/ voi lääkettä itseensä laittaa. (esimerkiksi lihakseen pistettävä injektio)
- Koulutuksen puute
Poliisivankilan henkilökunnassa ei ole terveydenhuollon ammattilaisia, joten heillä ei esimerkiksi terveydenhuollon ammattihenkilöiltä vaadittua lääkelupaa.
- Asiakkaan lääkityksen lisääntyessä vapaudenmenetyksen aikana
On mahdollista, että asiakkaalla on useita eri dosetteja säilytysajan ollessa pitkä. Samassa dosetissa saattaa olla asiakkaan omia itse maksamia lääkkeitä ja poliisilaitoksen maksamia lääkkeitä. Poliisivankilan henkilökunnan on mahdotonta erottaa mitkä lääkkeet dosetissa ovat asiakkaan maksamia ja mitkä poliisilaitos on maksanut. Tämä muodostuu ongelmaksi etenkin silloin, kun asiakas on vapautumassa, koska asiakkaan itse maksamat lääkkeet tulee palauttaa asiakkaalle takaisin.
- Ensihoidon kenttäjohtoyksikön haluttomuus tulla annostelevaan lääkkeitä dosettiin virka-ajan ulkopuolella
Kokemuksen perusteella on ollut tilanteita, jossa vapautensa menettäneelle tarkoitettu lääkitys on saatu tiedoksi ja noudettua poliisivankilalle vasta iltapäivään, jolloin Hirvensalon apteekki on ollut kiinni. Ensihoidon kenttäjohtoyksikkö on puolestaan ilmoittanut poliisivankilan henkilökunnalle, että he eivät tule jakamaan lääkkeitä dosettiin iltai- tai yöaikaan. Vapautensa menettänyt on saanut lääkityksen vasta seuraavana vuorokautena.
- Ensihoidon kenttäjohtoyksikön tietojen välittäminen vuorolta toiselle on välillä puutteellista

Poliisivankilan henkilökunta on ilmoittanut ensihoidon kenttäjohtoyksikölle lääkejaon tarpeesta hieman ennen ensihoidon kenttäjohtoyksikön vuoronvaihtoa. Tällöin on aiheutunut tilanteita, joissa poliisivankilan henkilökunta on joutunut soittamaan useita puheluita kenttäjohtoyksikölle ja asiakas joutuu odottamaan lääkkeitään useita tunteja. Lääkkeitä odottaessa on mahdollista, että asiakkaan tila saattaa muuttua, joka voi ääritilanteissa johtaa ambulanssin paikalle kutsumiseen ja näin sitoo usean organisaation henkilöstöä. On myös mahdollista, että asiakkaalle tarkoitettujen lääkkeiden jakamattomuus ja annostelemattomuus voi johtaa tilanteeseen, jossa asiakas on siirrettävä säilytystilan ulkopuoliseen hoitoon, joka myös sitoo resursseja.

- Korvaushoitolääkkeiden järjestäminen poliisivankilalle
Vapautensa menettäneille, joille on määrätty korvaushoitolääkitys, on ajoittain hankalaa saada korvaushoitolääkkeitä. Korvaushoitolääkkeiden järjestäminen voi olla hyvinkin hankalaa, jos vapautensa menettäneiden kotipaikkakunta on muualla kuin Varsinais-Suomessa. Korvaushoitopoliklinikka ei välttämättä ole varautunut ylimääräisillä lääkemannoksilla, joita voitaisiin jakaa ulkopaikkakuntalaisille.
- Tilanteet, jossa asiakas on tyytymätön lääkitykseensä.
Tilanne, jossa asiakas ilmaisee tyytymättömyytensä lääkitykseen. Esimerkiksi asiakas ei ole tyytyväinen saamiinsa lääkkeisiin tai asiakas kokee annostelun olevan hänelle sopimaton. Tämä voi aiheuttaa sen, että poliisivankilan henkilökunta joutuu soittamaan useita puheluita liittyen yhden vapautensa menettäneiden lääkkeasioiden tiimoilta. Pahimmillaan tämä voi johtaa siihen, että lääkärille soitetaan useita kertoja päivittäin ja se lisää huomattavasti kaikkien työtaakkaa.

Edellä mainitut ongelmat ovat vain muutamia esimerkkejä, mutta todellisuudessa lääkehuoltoon liittyviä ongelmakohtia on muitakin. Edellä esitetyt esimerkit ovat sellaisia, joihin poliisivankilan henkilökunta törmää työssään suhteellisen usein.

5.3 Kyselytulokset viidestä muusta poliisivankilasta.

Opinnäytetyön alkuvaiheessa lähetettiin sähköpostikyselynä viiteen eri poliisivankilaan kysely lääkehuollon järjestämisestä kyseisissä yksiköissä. Kyselyssä pyrittiin selvittämään sitä, miten lääkehuolto on järjestetty, mistä lääkkeet tulevat poliisivankilalle, mitä lääkkeille tapahtuu asiakkaan poistuttua poliisin säilytystiloista, miten kustannukset on hoidettu, miten lääkehuolto toimii käytännössä ja olisiko lääkehuollossa jotain kehitettävää? (Liite 1) Virastojen nimet rajataan työstä pois, sillä virastojen yksilöinnillä ei ole opinnäytetyön kannalta merkitystä. Virastot nimetään kirjaimilla A, B, C, D, E.

Poliisivankila A

Poliisivankila A:n lääkehuolto on järjestetty yhteistyönä kaupungin selviämishoitoaseman kanssa. Terveystieteiden tarpeessa oleva vapautensa menettänyt allekirjoittaa potilasluovutustietojen kaavakkeen. Vartija lisää kaavakkeeseen lääkityksen tai sairaanhoitajan/lääkärin konsultoinnin tarpeen ja välittää kopion selviämisasemalle. Selviämisaseman sairaanhoitaja jakaa lääkityksen dosettiin, jonka jälkeen toinen sairaanhoitaja tarkistaa dosetin. Vartija antaa lääkkeet dosetista vapautensa menettäneelle. Ennen lääkkeiden jakamista vartija varmistaa lääkelistasta vapautensa menettäneen henkilöllisyyden. Korvaushoitolääkitys on mahdollista saada selviämishoitoasemalta viikonloppuisin, muulloin korvaushoitolääkkeet ovat saatavissa toiselta klinikalta, diakonissalaitokselta tai asiakkaan kotikunnan terveystieteidenkeskuksesta.

Lääkkeet tulevat poliisivankilalle selviämisasemalta, johon ne on haettu aiemmin tukkuapteekista. Asiakkaan poistuessa poliisivankilasta dosetti palautetaan selviämisasemalle, jossa mahdolliset antamatta jääneet lääkkeet hävitetään. Poliisilaitos ei maksa asiakkaidensa lääkekuluja vaan lääkekulut menevät selviämisaseman piikkiin. Poliisivankila A kokee, että lääkehuolto toimii hyvin eikä koe tarvetta kehittämiselle.

Poliisivankila B

Poliisivankila B:n lääkehuolto on järjestetty siten, että poliisipartio noutaa asiakkaan lääkkeet apteekista, jonka jälkeen vartija jakaa lääkkeet ja myös annostelee lääkkeet asiakkaille. Poliisivankila B:n asiakkaiden lääkkeet tulevat apteekista tai asiakkaalla voi olla mukanaan omia lääkkeitä. Omat lääkkeet asiakas saa mukaansa poistuessaan

poliisivankilasta ja valtion maksamat lääkkeet toimitetaan hävitykseen. Lääkkeet maksetaan valtion varoista. Poliisivankila B kokee, että lääkehuolto toimii huonosti ja laittomasti.

Lääkehuollon kehittämisestä poliisivankila B mieltää, että lääkejakelu kuuluisi terveydenhuoltohenkilökunnan hoidettavaksi. Neuvottelut lääkehuollon toteuttamiseksi ovat kesken sairaanhoitopiirin kanssa. Poliisilaitos on ollut valmis tekemään lääkehuollosta sopimuksen sairaanhoitopiirin kanssa, mutta sairaanhoitopiiri/pelastuslaitos ei ole kyennyt saamaan sopimusasiaa eteenpäin.

Poliisivankila C

Poliisivankila C:n asiakkaiden lääkityksen osalta ollaan yhteydessä keskussairaalan päivystävään lääkäriin, mikäli asiakkaalla ei ole apteekkisopimusta tiettyyn apteekkiin, josta lääkkeet luovutetaan tietyin väliajoin. Poliisivankila C:n vartijat hoitavat kaiken lääkkeiden jakamiseen liittyen. Poliisivankila C:n lääkkeet noudetaan apteekista. Mikäli asiakkaan lääkkeet on haettu omalla reseptillä, ne annetaan asiakkaan mukaan hänen pois lähtiessään. Jos päivystävä lääkäri on kirjoittanut asiakkaalle reseptin, lääkäri yleensä mainitsee, että lääkkeitä ei saa antaa asiakkaalle mukaan.

Poliisivankila C:n lääkkeet maksaa poliisilaitos. Poliisivankila C:n mukaan yhteistyö keskussairaalan kanssa toimii pääsääntöisesti hyvin, eikä asiakasta tarvitse aina kuljettaa lääkäriin. Vastauksista käy ilmi, että kehittämistä olisi paljon. Vartijat kokevat, että liikutan erittäin harmaalla alueella, kun vartijat joutuvat jakamaan asiakkaiden lääkkeitä ilman tarvittavaa koulutusta. Heidän mielestään paras ratkaisu olisi se, että jokaisessa poliisivankilassa olisi palkattua terveydenhuoltohenkilökuntaa.

Poliisivankila D

Poliisivankila D on palkannut lääkärin ja muutaman sairaanhoitajan, jotka vastaavat poliisivankila D:n terveydenhoidosta ja lääkehuollosta. Terveydenhoitohenkilöstö jakaa lääkkeet dosetteihin, joista vartijat voivat ne annostella asiakkaille. Poliisivankila D:n käytössä on myös lähialueen säilytystilan yhteydessä toimiva selviämishoitoasema, josta tarvittaessa saa tietämystä ja osaamista. Poliisivankila D:n lääkäri tilaa lääkkeet Yliopiston apteekista, josta ne toimitetaan poliisivankilalle. Mikäli asiakkaalla itsellään on lääkkeitä mukanaan, käy poliisivankilan lääkäri ne läpi ja tarvittaessa näitä lääkkeitä voidaan käyttää asiakkaan lääkitsemiseen.

Poliisivankila D maksaa lääkkeet. Lääkehoito toimii poliisivankila D:n mukaan erittäin hyvin, koska heillä on oma lääkintähenkilökunta, joka on tavattavissa jokaisena arkipäivänä. Poliisivankila D ei näe, että heidän osaltaan lääkehuollossa olisi kehitettävää. Poliisivankila D:n mielestä olisi kuitenkin toivottavaa, että valtakunnallisesti kaikilla olisi sama linjaus siitä, kuka saa jakaa lääkkeet dosettiin, sillä terveydenhoidon yksiköissä tämä on sallittua vain lääkeluvan saaneilla henkilöillä. Poliisivankila D ei näe, että lääkkeiden jako tai annostelu olisi heillä ongelma.

Poliisivankila E

Poliisivankila E:n vastauksista käy ilmi, että terveydenhuoltohenkilökunnan kanssa asioi ensisijaisesti asiakkaan asioita hoitava rikostutkija. Terveydenhuoltoon liittyvissä asioinneissa poliisivankila E käyttää pääasiallisesti yliopistollisen sairaalan yhteispäivystystä. Mikäli asiakkaalla ei ole omia lääkkeitä mukanaan, noudetaan asiakkaalle lääkärin määräämät lääkkeet apteekista. Vartija jakaa ja annostelee lääkkeet. Asiakas saa omat lääkkeensä mukaansa poistuessaan poliisivankilasta ja poliisilaitoksen kustantamat lääkkeet toimitetaan hävitykseen. Asiakas maksaa itse pääsääntöisesti lääkkeensä. Mikäli poliisilaitos maksaa lääkkeet, otetaan asiakkaalle aina pienin mahdollinen lääkepakkausko.

Poliisivankila E näkee kehittämiskohteenä lääkehuollossa vastuuseikkojen selkiyttämisen siltä osin, kuka jakaa ja annostelee lääkkeet. Poliisivankila E mainitsee, että yhteistyötä paikallisen vankilan lääkärin/ sairaanhoitajan kanssa on yritetty neuvotella jo vuosia, mutta vaikuttavia tuloksia ei ole saatu aikaiseksi.

Yhteenveto

Saatujen vastausten perusteella on mahdollista todeta, että poliisivankiloissa toteutetaan lääkehuoltoa, mutta käytännöt ovat poliisilaitoskohtaisia ja ne poikkeavat toisistaan merkittävästi.

Osa vastanneista oli sitä mieltä, että lääkehoito toimii hyvin. Osa vastanneista oli jopa sitä mieltä, että vallitseva tila on lainvastainen. Ongelmana koettiin erityisesti se, että poliisivankilan henkilökunta hoitaa lääkkeiden jakamisen ja annostelun vapautensa menettäneelle, vaikka poliisivankilan henkilökunnalla ei ole tähän ammattipätevyyttä.

Vastanneista suurin osa oli huolestunut siitä, että poliisivankilan henkilökunta jakaa ja annostelee lääkkeitä. Lääkehuollon järjestäminen ei ole kaikissa organisaatioissa täysin selkeästi järjestetty ja se aiheuttaa poliisivankilan henkilökunnalle ylimääräistä

päänvaivaa. Lähes jokainen vastauksen antanut oli sitä mieltä, että asia pitäisi saada valtakunnan tasolla järjestettyä siten, että käytännöt ja menettely vapautensa menettäneiden terveyden- ja lääkehuollosta olisi järjestetty yhdenmukaisella tavalla kaikissa poliisivankiloissa.

6 KEHITTÄMINEN

6.1 Lääkkeiden järjestäminen poliisivankilan asiakkaille

Lääkkeiden järjestäminen asiakkaille tulisi olla mahdollista asiakkaiden tarpeiden ja lääkärin suorittaman arvioinnin mukaan. Lääkkeet tulisi olla saatavilla ilman aiheutonta viivytystä ja niiden toimituksen tulisi olla vaivatonta. Lääkkeiden jakaminen dosettiin ja annostelu asiakkaalle tulisi myös tapahtua ilman aiheutonta viivytystä. Viivytykset lääkkeiden antamisessa asiakkaalle saattaa aiheuttaa tilanteita, joissa asiakkaalle aiheutuu lääkityksen katkeamisesta ongelmia.

Lääkkeiden saaminen poliisivankilaan edellyttää hyvää yhteistyötä ja voimassa olevia sopimuksia eri terveydenhuollon tahojen kanssa. Tiedonkulun varmistamiseksi olisi syytä harkita toimintamallia, jossa jatkossa ensihoidon kenttäjohtoyksikölle tarkoitettu lääkkeidenjakotehtävä annettaisiin hätäkeskuksen kautta tiedoksi. Tämä saattaisi vähentää tiedonkulussa aiheutuvia katkoksia, koska tehtävä olisi aina kirjattu myös hätäkeskuksen järjestelmään ja vaatii ensihoidon kenttäjohtoyksikön kuittausta.

Alla esitän kolme eri vaihtoehtoa lääkehuollon toteuttamiseksi.

Vaihtoehto I

Lääkehuollon toteuttamisessa vaihtoehto I olisi järjestetty siten, että poliisivankilan henkilökunta asioi yhteispäivystyksen lääkärin kanssa. Yhteispäivystyksen lääkäri määrää tarvittaessa ne lääkkeet, jotka tämä katsoo vapautensa menettäneen tarvitsevan vapaudenmenetyksen aikana.

Mikäli lääkäri määrää vapautensa menettäneelle lääkkeitä, tulisivat nämä lääkkeet Varsinais-Suomen sairaanhoitopiirin sairaala-apteekista poliisivankilalle asiakkaalle jaettavaksi. Lääkäri tai sairaanhoitaja tilaisi määrätyt lääkkeet sairaala-apteekista. Tällöin poliisivankilan henkilökunnan ei tarvitsisi huolehtia lääkkeiden jakamisesta dosetteihin tai siitä, että esimerkiksi huumaaviksi lääkkeiksi luokiteltavia lääkkeitä päätyisi asiakkaan haltuun tämän poistuessa poliisivankilasta.

Sairaala-apteekista saadut käyttämättä jääneet lääkkeet voitaisiin palauttaa takaisin sairaala-apteekkiin. Sairaala-apteekista saadut lääkkeet olisi mahdollista toimittaa poliisitalolle ensihoidon kenttäjohtoyksikön toimesta tai poliisin henkilökunnan olisi

mahdollista noutaa asiakkaan lääkitys yhteispäivystyksestä. Tällöin kaikki terveydenhuoltoon liittyvä asiointi tapahtuisi yhdessä ja samassa paikassa.

Vaihtoehto II

Vaihtoehto II olisi toteutettu siten, että poliisivankilalle järjestettäisiin erillinen lääkekaappi, joka sisältäisi peruslääkevalikoiman yleisimpiin poliisivankilan asiakkaiden käytössä oleviin lääkkeisiin. Lääkekaapista olisi mahdollista terveydenhuollon ammattihenkilön jakaa lääkkeet dosettiin, jonka jälkeen vartija voisi annostella lääkkeet vapautensa menettäneelle. Lääkkeiden jakamisen voisi toteuttaa lääkärin lääkemääräyksen mukaan joko ensihoidon kenttäjohtoyksikkö, kotisairaanhoido ja tarvittaessa yösairanhoido tai joku muu terveydenhuollon ammattihenkilö. Tällöin asiointi tapahtuisi vain yhteispäivystyksen lääkärin ja lääkkeitä jakavan tahon kanssa. Vaihtoehto II kuitenkin edellyttää, että poliisivankilan henkilökunta suorittaisi minimissään lääkehuollon osaamiskoulutuksen.

Vaihtoehto III

Vaihtoehto III olisi toteutettu siten, että nykyisen sopimusapteekin korvaavaksi sopimusapteekiksi saataisiin neuvoteltua Yliopiston apteekki, jonka aukioloajat ja lääkevalikoima mahdollistaisivat paremman lääkkeiden saatavuuden. Nykyisen sopimusapteekin kohdalla on ollut tilanteita, jossa tarvittavaa lääkettä ei ole ollut saatavissa apteekista. Lisäksi asiointi yhden apteekin kanssa olisi selkeä ja yksinkertainen toimintamalli. Tässäkin vaihtoehdossa poliisin järjestämänä lääkärinä toimisi yhteispäivystyksen lääkäri. Lääkkeet jaettaisiin apteekissa valmiiksi dosettiin tai lääkepusseihin, näin poliisivankilan henkilökunnan tarvitsisi vain annostella lääke vapautensa menettäneelle. Tässä tapauksessa tulisi myös varmistaa henkilökunnan lääkehoidon osaaminen.

Yhteenveto vaihtoehdoista

Lääkehuollon kehittämistä tulee ajatella siitä lähtökohdasta, että ohjeistus on selkeä ja se on kaikkien lääkehuoltoon osallistuvien tiedossa. Näin vältetään tilanteilta jossa epätietoisuus jää päällimmäiseksi ja asiakasturvallisuus sekä asiakkaan oikeus tulla hoidetuksi saattaa vaarantua. Esimerkiksi tilanteet jossa lääkäri määrää asiakkaalle lääkkeitä Hirvensalon apteekin ollessa kiinni, jolloin lääkkeet on noudettu muusta sopimusapteekista poliisivankilalle ja ensihoidon kenttäjohtoyksikkö ilmoittaa, että he eivät tule jakamaan lääkkeitä dosettiin. Edellä kuvattu tilanne antaa oikeuksistaan

tietoiselle kanteluherkälle vapautensa menettäneelle mahdollisuuden käyttää oikeussuojakeinojaan ja kannella asiasta.

Lääkehuollon järjestämisen kehittämis ehdotuksista jokainen vaihtoehto olisi käyttökelpoinen nykyiseen verrattuna. Edellä esitetyt vaihtoehdot ovat selkeitä ja yksinkertaisia. Lääkäri määräisi vapautensa menettäneelle lääkkeet, jotka katsoisi asiakkaalle tarpeelliseksi vapaudenmenetyksen aikana. Vaihtoehdossa III lääkkeiden saatavuus paranisi, mikäli lääkkeiden toimitus tapahtuisi Hirvensalon apteekkia isommasta apteekista. Hirvensalon apteekin aukioloajat ovat esimerkiksi Yliopiston apteekkiin verrattuna haasteellisemmat. Yliopiston apteekki on auki viikon jokaisena päivänä kello 07-23. Hirvensalon apteekki on auki kuutena päivänä viikossa ja pääsääntöisesti kello 09-20. Yliopiston apteekissa lääkkeet olisi mahdollista jakaa dosettiin tai lääkepussiin siten, että poliisivankilan vartijan tarvitsisi vain annostella lääke asiakkaalle. Tämä tuskin olisi halvin vaihtoehto, mutta tässä vaihtoehdossa lääkkeiden saatavuus olisi paremmin järjestetty, eikä lääkkeitä tarvitsisi välttämättä noutaa useista eri apteekeista. Saatavuus ja lääketurvallisuus oli paremmin katettu.

Vaihtoehdoista II saattaisi olla kustannustehokkain lääkehuollon järjestämistapa. Kokemuksen perusteella poliisivankilan asiakaskunnan käyttämät lääkkeet ovat melko samankaltaisia eri asiakkailla. Lääkekaapin ollessa poliisin säilytystiloissa, terveydenhuollon ammattihenkilön olisi mahdollista jakaa lääkkeet dosettiin ja poliisivankilan henkilökunnan annostella ne asiakkaalle. Tällöin hävitettävien lääkkeiden määrä pienenesi, koska avattujen lääkepakkausten jäljelle jääneitä lääkkeitä olisi mahdollista säilyttää lääkekaapissa seuraavaa jako- tai käyttökertaa varten. Vaihtoehto II edellyttäisi, että vastuu lääkekaapin sisällöstä olisi terveydenhuollon ammattihenkilöillä eikä poliisivankilan henkilökunnalla. Lääkekaapin täydennykset ja siihen liittyvät muutokset tapahtuisivat poliisin järjestämän lääkärin ja lääkekaapista vastaavan terveydenhuollon ammattihenkilön toimesta. Poliisivankilan henkilökunnalla ei olisi pääsyä lääkekaappiin.

Laki poliisin säilyttämien henkilöiden 5 luvun 5 pykälän mukaan vapautensa menettäneen terveydenhuollon järjestäisi se kunta tai sairaanhoitopiirin kuntayhtymä, jonka toimintayksikössä hoidon järjestäminen olisi tarkoituksenmukaisinta. Voisi siis ajatella, että yhteistyö Varsinais-Suomen sairaanhoitopiirin ja sairaala-apteekin kanssa täyttäisi edellä mainitun pykälän. Vaihtoehto I olisi myös toteutettavissa osittain. Koska vapaudenmenetyksajat ovat keskimäärin lyhyitä, voisi ajatella, että yhteispäivystyksen lääkäri tilaisi vapautensa menettäneelle määräämänsä lääkkeet sairaala-apteekista.

Voisi esimerkiksi ajatella, että lääkäri tilaisi pidätysajan lääkkeet valmiiksi jaettuihin annospusseihin, jolloin poliisivankilan henkilökunta voisi annostella nämä vapautensa menettäneelle. Jos vapautensa menettänyt vangittaisiin, vangitsemisen jälkeen voisi vangitulle tilata lääkkeet kertakäyttödoseissa tai annospusseissa viikko kerrallaan kaupallisesta apteekista.

On kuitenkin selvää, että täysin aukotonta järjestelmää on mahdotonta luoda. Tilanteet saattavat muuttua päivittäin ja ihmisten lääketarpeet voivat muuttua vuorokaudessa. Tärkeää olisi kuitenkin se, että päästäisiin mahdollisimman yksinkertaiseen ja lainmukaiseen lopputulokseen ilman, että ne vaikuttaisivat liikaa poliisivankilan muihin arkirutiineihin ja toimintamalleihin.

6.2 Kustannustehokkuuden parantaminen

Kustannustehokkuuden parantamiseksi voisi ajatella vaihtoehtoa, jossa kiinniotetun ja pidätetyn lääkkeet tulisivat sairaala-apteekista. Kiinniotetun ja pidätetyn vapaudenmenetykset ovat vuorokaudesta neljään päivään, joten ei olisi kovinkaan kustannustehokasta tilata vapautensa menettäneelle 15 tunnin vapaudenmenetyksen ajaksi 100 tabletin lääkepakkausta kaupallisesta apteekista. Suurista lääkepakkauksista vapautensa menettäneelle jaetaan vain muutamia tabletteja. Esimerkiksi vapautensa menettäneen ollessa kiinniotettuna vain 15 tuntia ja hänelle määrätään lääke, jonka minimi lääkepakkauskooko on 100 tablettia, on selvääkin, että kustannustehokkuudesta ei ole kyse, mikäli yli jääneet lääkkeet toimitetaan hävitettäväksi. Joissakin tapauksissa asiakas saa määrätystä lääkkeistä 1-2 tablettia ja loput menevät hävitykseen takaisin apteekkiin. Lääkekaappi, jossa olisi peruslääkevalikoima, poliisivankilassa saattaisi tuoda kustannustehokkuutta. Edellä mainittua tukee se, että poliisin säilytystiloissa olevat asiakkaat ovat pääsääntöisesti lyhyitä aikoja vapautensa menettäneinä, joten vapautensa menettäneelle järjestetyt suuret lääkepakkaukset eivät olisi tarkoituksenmukaisia.

Mikäli sairaala-apteekin hyödyntäminen olisi osittain mahdollista, voisi ajatella toimintamallia, jossa kiinniotetun ja pidätetyn lääkkeet olisi saatavilla sairaala-apteekista vapaudenmenetyksen alussa. Mikäli vapautensa menettänyt vangitaan ja vangitsemispäätöksen jälkeen vangittu jää säilytettäväksi poliisin säilytystiloihin, tilattaisiin vangitulle viikon lääkedosetti kaupallisesta apteekista viikko kerrallaan. Tämä toimintamalli tukisi myös kustannustehokkuuden parantamista.

Ideaali tilanne kustannusvaikutusten parantamisessa olisi, että lääkekustannuksissa päästäisiin minimiin poliisilaitoksen osalta. Tämä tarkoittaisi sitä, että kunnat ja/ tai sairaanhoitopiiri ottaisi järjestämisvastuun ja kustannukset pääosin hoitaakseen lain edellyttämällä tavalla.

6.3 Osaamisen varmistaminen

Poliisivankiloissa tulisi huolehtia, että niissä varmistetaan lääkehuoltoon liittyvä osaaminen. Poliisivankilassa työskentelevän henkilökunnan olisi hyvä osaamisen varmistamiseksi suorittaa lääkehuollon osaamiseen liittyvä koulutus, esimerkiksi LOVE miniLOP – lääkeosaamisen perusteet lääkehoitoon kouluttamattomille. Kurssin tavoite on antaa perustiedot lääkehoidosta ja sen toteuttamisesta eri ympäristöissä, esimerkiksi päiväkodissa, koulussa ja muussa vastaavassa paikassa toimiville lääkehoitoon kouluttamattomille henkilöille. (Viitattu 7.2.2017 https://lovekoulutus.fi/pdf/LOVe_MiniLOP.pdf). Lääkkeiden jakaminen dosettiin tai annospusseihin tapahtuisi terveydenhuollon ammattihenkilöiden toimesta jatkossakin. Lääkkeiden annostelu asiakkaalle voisi olla mahdollista toteuttaa poliisivankilan henkilökunnan toimesta, mutta se edellyttäisi, että poliisivankilan henkilökunta suorittaisi edellä mainitun lääkehoitoon liittyvän koulutuksen. Lääkehuollon osaamista voisi selkiyttää ja parantaa myös luomalla tarkistuslista tyyppisen ohjeen. Tämän avulla poliisivankilan henkilökunta voi asiakaskohtaisesti edetä yksittäisen vapautensa menettäneen kohdalla tämän lääkeasioissa. Tarkistuslista olisi hyvä laatia yhteistyössä poliisivankilan esimiesten ja terveydenhuollon ammattihenkilöiden kanssa, jotta siinä huomioitaisiin molempien osapuolten näkökannat ja se olisi käytännönläheinen. Liian teoreettisen ja monimutkaisen listan luominen ei palvele kenenkään etua, koska poliisivankila itsessään on jo poikkeuksellinen työskentelytila ja resurssit voivat olla ajoittain haasteelliset.

7 POHDINTA

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on tuottaa kehittämisajatuksia toimeksiantajalle. Opinnäytetyö toimitetaan luettavaksi toimeksiantajalle, joka voi hyödyntää kehittämis ehdotuksia ja soveltaa niitä lääkehuollon kehittämissuunnitelmissa. Käytännön kokemuksen perusteella lääkehuolto ja sen soveltaminen ovat jo vuosia aiheuttaneet ongelmia päivittäistoiminnassa. Toivottavaa olisi, että toimeksiantajan perehdyttyä opinnäytetyöhön, olisi sen mahdollista ymmärtää paremmin lääkehuoltoon liittyviä ongelmia ja hyödyntää työssä esitettyjä kehitysehdotuksia.

Opinnäytetyössä tuotiin esille kolme kehittämis ehdotusta. Kolmesta kehittämis ehdotuksesta jokainen voisi olla toimiva vaihtoehto ja tuoda parannusta nykytilaan. Vaihtoehto I edellyttäisi sopimusta Varsinais-Suomen sairaanhoitopiirin kanssa lääkkeiden jakamisesta ja mahdollisesta annosteluun liittyvästä koulutuksesta. Vaihtoehto II voisi myös toimia, mutta se kuitenkin aiheuttaisi jonkin asteisten lisäjärjestelyiden muokkaamista poliisivankilan päivärytmiin sopivaksi. Kolmas vaihtoehto ei juuri toisi muutosta, mutta se saattaisi selkiyttää lääkkeiden toimittamiseen liittyviä ongelmia. On kuitenkin selvää, että lääkehuolto on järjestettävä asianmukaisella ja tarkoituksenmukaisella tavalla, jotta säilytysturvallisuus ei asiakkaiden osalta vaarannu.

On erittäin ongelmallista, että organisaatiossa, joka valvoo kansalaisten lakien noudattamista, on lääkehuolto näin riskialtis, eikä jokaisessa poliisivankilassa toimita lakien edellyttämällä tavalla. On ristiriitaista, että terveydenhuoltoon kouluttamattomat henkilöt jakavat ja annostelevat osassa poliisivankiloista lääkkeitä, kun terveydenhuoltoalalla lääkkeiden jakaminen ja annostelu on hyvin tarkkaan säännelty. Terveydenhuollon ammattihenkilöt saavat jakaa ja annostella lääkkeitä vasta, kun he ovat suorittaneet lääkeosaamiseen liittyvän koulutuksen. Kirjoittaja itse muistelee, että Turun poliisivankilassa on lääkehuoltoa palloiteltu useita vuosia pääsemättä selkeään ja tyhjentävän lopputulokseen.

Suomen valtiota, poliisiorganisaatiota sekä poliisitoimintaa velvoittavat ihmisoikeussopimukset ja perustuslain huomioiminen, joissa taataan kaikille, myös vapautensa menettäneille, perus- ja ihmisoikeudet. Ihmisiä pitäisi perustuslain mukaan kohdella yhdenvertaisesti, kaikki ovat yhdenvertaisia lain edessä, vapautensa menettäneiden oikeudet turvataan lailla ja kaikilla on oikeus hyvään hoitoon. Miksi

vapautensa menettäneet joutuvat eriarvoisesti kohdelluiksi ja ovat asetettu näin erilaisten toimintamallien alle? Miksi ei ole säädetty lakia, joka asettaisi selkeän veloitteen lääkehuollon järjestämisestä jokaisessa poliisin ylläpitämässä säilytystilassa samalla tavalla?

Lääkäreiden ja muiden terveydenhuollon ammattihenkilöiden tulisi ymmärtää, että vapaudenmenetyks ei ole peruste rajoittaa yksilön perusoikeuksia ja näin jättää heidän yksilöllisten tarpeiden huomioiminen vähemmälle. Ihmisoikeudet, kansainväliset sopimukset ja perusoikeudet kuitenkin takaavat myös vapautensa menettäneille samat oikeudet kuin muille kansalaisille. Vapautensa menettäneellä tulisi järjestää ne terveydenhuoltoon liittyvät välttämättömät palvelut, jotka eivät vaaranna vapaudenmenetyksen tarkoitusta.

Eduskunnan apulaisoikeusasiamiehen antamassa päätöksessä on todettu, että poliisin henkilökunnalla on aktiivinen velvollisuus huolehtia vapautensa menettäneen terveydestä. Poliisivankilan ja poliisilaitoksen johdon tulisi edellä esitettyjen kehitysehdotusten lisäksi vähintäänkin varmistaa poliisivankilan henkilökunnan lääkehuollon osaaminen. Lääkehuollon osaamisen varmistaminen tapahtuisi siten, että henkilökunta suorittaisi LOVE MiniLOP koulutuksen, joka antaa lääkeosaamisen perusteet lääkehoitoon kouluttamattomille henkilöille. Poliisivankilan henkilökunnalle tulisi tehdä selkeä ja tyhjentävä menettelyohje siitä, miten toimia, kun asiakas ilmaisee tai terveydenhuollon ammattihenkilö toteaa lääkitystarpeen. Tämä ohjeistus ei saisi jättää mitään seikkaa tulkinnanvaraan vaan sen pitäisi olla täysin tyhjentävä. Lisäksi vastuut toimista tulisi selkiyttää täydentämällä olemassa olevaa lainsäädäntöä.

LÄHTEET

Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia 12.5.2015 Dnro 354/4/15

Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia 12.5.2015 Dnro 2159/4/14

Esitutkintalaki 805/2011. Annettu Naantalissa 22.7.2011. Saatavilla sähköisesti osoitteessa

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2011/20110805>

Hallituksen esitys 309/1993. Hallituksen esitys Eduskunnalle perustuslakien perusoikeussäännösten muuttamisesta. Saatavilla sähköisesti osoitteessa

<http://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/1993/19930309#idp2746256>

Helminen, K; Fredman, M; Kanerva, J; Tolvanen, M. & Viitanen, M. 2014. Esitutkinta ja pakkokeinot. 5., Uudistettu painos. Viro: Print Best.

Helminen, K; Kuusimäki, M. & Rantaeskola, S. 2012. Poliisilaki. Liettua: BALTO print.

Inkinen, R; Volmanen, P. & Hakoinen, S. 2016. Turvallinen lääkehoito – Opas lääkehoitosuunnitelman tekemiseen sosiaali- ja terveydenhuollossa. Tampere: Juvenes Print – Suomen Yliopistopaino Oy. Viitattu 29.1.2017

http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/129969/URN_ISBN_978-952-302-577-6.pdf?sequence=1

Kansalaisyhteisö- ja poliittisten oikeuksien koskeva kansainvälinen yleissopimus 8/1976. Saatavilla sähköisesti osoitteessa

<http://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/1976/19760008#idp166896>

Laki poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta 841/2006. Annettu Helsingissä 29.9.2006. Saatavilla sähköisesti osoitteessa

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2006/20060841>

Laki potilaan asemasta ja oikeuksista 785/1992. Annettu Helsingissä 17.8.1992. Saatavilla sähköisesti osoitteessa

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1992/19920785>

Lääkeosaaminen. Viitattu 7.2.2017.

https://lovekoulutus.fi/pdf/LOVe_MiniLOP.pdf

Oikeudenkäymiskaari 4/1734. Saatavilla sähköisesti osoitteessa

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1734/17340004000>

Pakkokeinolaki 806/2011. Annettu Naantalissa 22.7.2011. Saatavilla sähköisesti osoitteessa

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2011/20110806>

Peuravaara, N. 2017. Vapautensa menettäneiden lukumäärät, Turku. Email juho.kovanen@poliisi.fi 11.1.2017.

Poliisilaki 872/2011. Annettu Naantalissa 22.7.2011. Saatavilla sähköisesti osoitteessa

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2011/20110872>

Suomen perustuslaki 731/1999. Annettu Helsingissä 11.6.1999. Saatavilla sähköisesti osoitteessa

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731>

Taam-Ukkonen, M. & Saano, S. 2010. Turvallisen lääkehoidon perusteet. 1.-2. Painos. Helsinki: WSOYpro Oy.

Turvallinen lääkehoito. Viitattu 29.1.2017

https://www.superliitto.fi/site/assets/files/4599/turvallisen_laakehoidon_opas.pdf

Tutkintavankeuslaki 768/2005. Annettu Helsingissä 23.9.2005. Saatavilla sähköisesti osoitteessa

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2005/20050768>

Ulkomaalaislaki 301/2004. Annettu Helsingissä 30.4.2004. Saatavilla sähköisesti osoitteessa

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2004/20040301>

Liite 1.

Kysymyksiä liittyen poliisivankilan lääkehuoltoon

1. Miten poliisivankilan lääkehuolto on järjestetty?

(Kysymyksessä haetaan lähinnä, että kuka asioi terveydenhuoltohenkilöstön kanssa, mikä taho on kyseessä esim. terveyskeskus, yliopistollinen sairaala jne, kuka lääkkeet jakaa, kuka annostelee lääkkeit?)

2. Mistä lääkkeet tulevat poliisivankilalle ja mitä niille tapahtuu, kun asiakas lähtee poliisivankilasta?

(Tulevatko ne apteekista, sairaala-apteekista, asiakkaalta itseltään?)

3. Mikä taho lääkkeet maksaa?

(maksaaako kunta, sos.toimi, sairaanhoitopiiri, poliisilaitos lääkkeet?)

4. Miten lääkehuolto mielestänne toimii poliisivankilassa?

5. Olisiko lääkehuollossa mielestänne jotain kehitettävää?